

УДК 332.024.2

JEL Classification: E22; G31; Q12

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101006>

М. Ф. КРОПИВКО, доктор економічних наук,
професор, академік НААН
М. І. КІСІЛЬ, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник

Теоретичні засади і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства

Мета статті - обґрунтувати і висвітлити теоретичні положення та методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано методи: діалектичний (при пізнанні інвестиційних процесів і явищ); абстрактно-логічний (при обґрунтуванні теоретичних положень щодо формування ефективності інвестицій); SWOT-аналізу (в оцінках пріоритетних інвестиційних цілей за критеріями ефективності); методи стратегічного планування (при виборі стратегічних інвестиційних цілей); проектного аналізу (в оцінках ефективності інвестицій по їх стратегічних цілях); монографічний (при перевірці теоретичних положень і методичних підходів на прикладі конкретного фермерського господарства).

Результати дослідження. Узагальнено теоретичні положення і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства, які витікають з особливостей цієї форми господарювання.

Елементи наукової новизни. Набуло подальшого розвитку обґрунтування, що ефективність інвестицій формується переважно на етапі вибору інвестиційних варіантів і рішень, у зв'язку з чим основні завдання фермера щодо управління цією ефективністю полягають у виборі найприйнятніших за критеріями ефективності й мінімізації ризиків варіантів інвестицій; розробку інвестиційної стратегії та інвестиційної політики фермерського господарства слід здійснювати на принципах стратегічного управління і методології проектного аналізу по кожній інвестиційній цілі; найвищий рівень обґрунтованості вибору фермером стратегічних інвестиційних цілей досягається за результатами оцінки інвестиційних проектів та бізнес-планів, а у разі їх відсутності – за результатами передпроектного аналізу укрупнених або орієнтовних даних щодо ефектів і витрат по кожній стратегічній інвестиційній цілі; система управління ефективністю інвестицій фермерського господарства має охоплювати оцінки і вибір найбільш ефективних інвестиційних цілей і заходів у процесі розроблення інвестиційної стратегії, політики, програми і поточного плану.

Практична значущість. Результати дослідження можуть використовувати усі фермерські господарства. З цієї метою розроблено методичні рекомендації для практичного використання. Табл.: 1. Бібліогр.: 11.

Ключові слова: фермерські господарства; інвестиційна стратегія; управління ефективністю інвестицій; інвестиційні цілі; методологія проектного аналізу; інвестиційні вигоди і витрати.

Кропивко Михайло Федорович - доктор економічних наук, професор, академік НААН, головний науковий співробітник відділу організації менеджменту, публічного управління та адміністрування, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: kropivko@iae.kiev.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3287-7555>

Кісіль Микола Іванович - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: kisil47@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1505-3079>

Постановка проблеми. Прибуткове ведення фермерських господарств та інших

суб'єктів малого бізнесу на селі потребує ефективної організації не лише виробничої, заготівельно-збутової, фінансової, а й інвестиційної діяльності. Ця діяльність створює необхідні умови для відтворення капіталу і

© М. Ф. Кропивко, М. І. Кісіль, 2021

збільшення доходів фермера протягом тривалого періоду.

Особливістю економічних відносин фермерської форми господарювання слід вказати те, що фермер одночасно виступає не лише як основний виконавець господарських робіт і менеджер виконуваних членами його сім'ї та залученими працівниками робіт, а також як суб'єкт управління капіталом й інвестиційної діяльності.

Здійснення ефективних інвестиційних проєктів фермерського господарства виступає найважливішою умовою успішного ведення ним усієї господарської діяльності, а формування прийняттого рівня ефективності інвестицій – стратегічним завданням кожного фермерського господарства [9]. Проте більшість фермерів поки що недостатньо володіють знаннями і досвідом використання методів стратегічного управління ефективністю інвестицій. У зв'язку із зазначеним, розроблення та реалізація кожним фермерським господарством стратегії управління ефективністю інвестицій з використанням науково обґрунтованих методичних підходів має важливе національне значення, а тема проведення досліджень актуальна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досить ґрунтовно загальні проблеми конкуренції та стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємств як у теоретичному, так і в практичному аспектах досліджені у роботах І. Відоменка [1]; В. Гарбар [3]; О. Гудзинського; В. Даниленка, Н. Сергєєвої [11]; В. Іванишина; В. Лойко [5]; Л. Ляхович [6]; К. Макконнелла; М. Маліка; В. Месель-Веселяка; М. Місюка; О. Онищенко; П. Саблука [7]; М. Портера; Л. Скотнікова [8] та ін.

Наукові й практичні аспекти розроблення інвестиційної стратегії підприємства, як обов'язкової складової управління його інвестиціями, вивчалися багатьма авторами. Ними з'ясовано основні теоретичні положення та алгоритми формування інвестиційних стратегій з метою досягнення стратегічних цілей суб'єктів економічної діяльності. Результати численних досліджень знайшли відображення в науковій і навчальній літературі, у якій інвестиційна стратегія розглядається як система довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, зумовлених загальними завданнями його розвитку та інвестиційною ідеологією, а також шляхи їх досягнення [10].

Проте у такому формулюванні термінологічного змісту інвестиційної стратегії не відображена найважливіша ознака, яка окреслює основну мету підприємницької діяльності фермера та вкладеного в неї капіталу – отримання чистого прибутку. Останніми роками теоретико-методичні засади інвестиційної стратегії вивчалися за їх роллю в розвитку підприємства, особливостями у кризових умовах господарювання, науковими підходами та іншими ознаками [1, 5, 6, 8]. Щодо фермерських господарств, то такі наукові дослідження, як і сама практика, мало поширені. Особливо недостатньо вивчені теоретичні положення і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій з урахуванням особливостей інвестиційної діяльності фермерських господарств.

Мета статті – обґрунтувати і висвітлити теоретичні положення та методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства.

Методологія дослідження. Основу методології дослідження становлять діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід до вивчення інвестиційних процесів, методи абстрактно-логічний, стратегічного управління, SWOT-аналізу, оцінок ефективності інвестиційного менеджменту, планування, проєктного аналізу.

Виклад основних результатів дослідження. З'ясовано, що ефективність інвестицій фермерського господарства формується, головним чином, на етапі вибору інвестиційних варіантів і рішень. Управлінський вплив на рівень ефективності інвестицій після їх здійснення обмежений. Так, якщо розроблений із застосуванням методів проєктного аналізу інвестиційний проєкт має прийнятні строк окупності та ризики, то в процесі його реалізації фермеру необхідно лише здійснювати запроєктовані заходи.

Стратегічне управління ефективністю інвестицій здійснюється у процесі оцінок і вибору найприйнятніших інвестиційних рішень, за дотриманням відповідних умов. Оскільки процес стратегічного і поточного планування безперервний, взаємопов'язаний і взаємоузгоджений, фермеру слід обґрунтовувати та обирати для реалізації інвестиційні проєкти, варіанти і рішення в їх ієрархічній послідовності – спочатку визначити найефективніші стратегічні цілі,

потім напрями і важелі інвестиційної політики, а опісля -конкретні інвестиційні плани, проєкти та рішення.

В ієрархії системи основних складових стратегічного вибору фермерського господарства інвестиційна стратегія посідає таке місце: місія господарства → загальні стратегічні цілі його розвитку → функціональні стратегії: операційна, фінансова, інвестиційна, інноваційна та інші, інвестиційна політика; інвестиційні програми і поточні плани. Інвестиційна політика, як функціональна частина інвестиційної стратегії, дозволяє фермеру поєднати цілі й напрями інвестицій з основними механізмами їх реалізації, а програми і поточні плани – їх деталізувати. Тому вибір зазначених складових стратегії фермерського господарства слід здійснювати за критеріями ефективності інвестицій.

Розробка ефективної інвестиційної стратегії та інвестиційної політики фермерського господарства як суб'єкта підприємницької діяльності має ґрунтуватися, насамперед, на принципах стратегічного управління, проєктного аналізу і вибору за критеріями ефективності інвестиційних рішень [11]. Передусім це стосується: розгляду фермерського господарства, зокрема сімейного типу, як відкритої соціально-економічної системи, здатної до самоорганізації й розвитку на основі ефективних інвестицій; узгодження інвестиційної політики з операційною стратегією і споживчими потребами фермерської сім'ї; активного пошуку ефективних рішень за всіма напрямками і складовими інвестиційної діяльності; поєднання перспективного, поточного і оперативного управління інвестиціями; врахування факторів зовнішнього середовища та їх майбутніх змін; забезпечення альтернативності стратегічних напрямів інвестування; пріоритетності інвестицій з високоефективними інноваціями; мінімізації інвестиційних ризиків; постійного підвищення рівня кваліфікації та знань фермера з питань стратегічного управління і проєктного аналізу.

В Україні найпоширеніші фермерські господарства сімейного типу, в діяльності яких зазвичай беруть участь три суб'єкти економічної діяльності – сімейне господарство фермера і членів його сім'ї, присадибне і фермерське господарства. Сімейне господарство повністю або частково забезпечує фермерське працею, земельними ділянками, майновими об'єктами [3]. Продукція

фермерського господарства може використовуватися в присадибному. Проте економічні відносини між ними, зокрема розподільні, підпорядковані інтересам сім'ї. Тому при виборі стратегічних рішень інвестиційним цілям, пов'язаним з інтересами сім'ї, слід надавати пріоритет. Наприклад, якщо фермер планує дати своїм дітям вищу освіту, йому доцільно обрати такі управлінські заходи і рішення, які б у стратегічній перспективі забезпечували економічні ефекти, достатні як для активної господарської діяльності, так і накопичення ресурсів, необхідних споживчих та інших потреб сім'ї, зокрема для навчання дітей, їх працевлаштування після отримання освіти і, можливо, забезпечення стартовими умовами життя.

При розробленні інвестиційної стратегії та політики фермерського господарства доцільно обирати найефективніші стратегічні інвестиційні цілі на період 2–3 роки і більше, що зумовлює необхідність визначення обсягів потреби інвестицій і доходів від них, оцінки окупності інвестиційних проєктів і власних інвестиційних можливостей, вибору дешевших джерел фінансування інвестицій [2].

Розробляючи інвестиційну стратегію фермеру доцільно визначитися з перевагами і недоліками свого господарства та сім'ї. Їх виявлення забезпечується SWOT-аналізом, за результатами якого виокремлюються стратегічні інвестиційні цілі фермерського господарства. Інвестиційні рішення фермера, прийняті за результатами SWOT-аналізу, являють собою важливий етап процесу управління ефективністю інвестицій, оскільки дозволяють отримати додаткові вигоди без витрат.

Стосовно кожної стратегічної інвестиційної цілі сімейним фермерським господарствам слід визначати ефективність за співвідношеннями чистих ефектів й інвестиційних витрат в основний, оборотний і людський капітал. Останній можна визначити за рівнем оплати праці та іншими вигодами фермера, членів його сім'ї, які вони могли б отримати альтернативно. Ефективність інвестицій фермерського господарств визначається зіставленням сумарних вигід і витрат за всіма вибраними до реалізації інвестиційними цілями [7].

Найвищий рівень обґрунтованості вибору інвестиційних цілей досягається за результатами проєктного аналізу, у процесі якого

визначаються строки окупності вкладень. У разі відсутності у фермера розроблених інвестиційних проєктів йому доцільно здійснювати передпроєктний аналіз за укрупненими даними щодо: цін і витрат на придбання сільськогосподарської техніки, будівництво об'єктів, закладку багаторічних насаджень, формування основного стада, робочих машин тощо; нормативних показників стосовно строків будівництва, освоєння, введення у дію потужностей та окремих об'єктів; фактичних та прогнозних цін на продукцію господарства; показників наявної проєктно-кошторисної документації; укрупнених показників витрат на виробництво відповідної продукції, виконання окремих технологічних операцій або надання послуг, що визначаються на основі технологічних карт, досягнутих рівнів, даних передових господарства. Методологія передпроєктного аналізу аналогічна інвестиційному проєктуванню. Відмінність полягає у використанні укрупнених вихідних показників і меншій деталізації розрахунків грошового потоку, фінансових показників і строку окупності витрат із кожною інвестиційною ціллю. Освоєння фермером методології і практики проєктного аналізу слугує одним із важливих заходів щодо стратегічного управління ефективністю інвестицій.

При визначенні потреби фермерського господарства в інвестиціях на стратегічну перспективу слід враховувати витрати на: придбання інвестиційних товарів без вартості податку на додану вартість, окрім товарів, за якими його включають до ціни придбання; сплату відсотків за кредит; перевезення вантажів стороннім транспортом; сплату мита та митних збрів; націнки, комісійні винагороди поставальницьким і зовнішньоекономічним організаціям; оплату послуг товарних бірж, включаючи брокерські, а також послуг сторонніх організацій з доставки, навантаження, розвантаження і зберігання матеріальних цінностей у дорозі; відрядження для безпосередньої заготівлі матеріальних цінностей; закупівлю сировини й матеріалів і доставку їх у господарство; інші інвестиційні витрати.

Потребу витрат за кожною інвестиційною ціллю фермера необхідно зіставляти з джерелами їх покриття. У фермерів це: власні – чистий дохід після сплати податків і амортизація, доходи від продажу майна, іммобілізація надлишку оборотних активів, стра-

хові суми від втрати майна тощо; позичені – кредити і кошти, отримані в спеціальних фондах на поверненій основі; залучені – безоплатне цільове фінансування, кошти фермера і членів його сім'ї тощо.

Результати розрахунків потреби в інвестиціях та необхідних для їх формування інвестиційних ресурсах використовуються з метою: вибору найбільш ефективних варіантів інвестиційних цілей фермера на перспективу; складання програми інвестиційної діяльності фермера на стратегічний період; розробки деталізованого плану інвестицій на наступний рік; визначення максимально можливого обсягу залучення інвестиційних ресурсів під реалізацію інвестиційних цілей; оцінки інвестиційних проєктів (задумів), пов'язаних з реалізацією інвестиційних цілей фермера.

Максимально можливий обсяг ресурсів, які фермер здатний залучити без ризику банкрутства, доцільно розраховувати за формулою:

$$I_{z_{max}} \leq Cn \times 100 / Bv - K, \quad (1)$$

де $I_{z_{max}}$ – залучені кошти; Cn – середньорічний чистий прибуток господарства; Bv – банківський відсоток; K – загальна сума інвестиційних вкладень.

При формуванні інвестиційної політики фермеру слід врахувати можливості залучення коштів державних програм підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств для реалізації власних інвестиційних проєктів, що дозволить здешевити проєкт і скоротити строк окупності вкладень.

У процесі розробки інвестиційної політики фермерського господарства визначаються форми реалізації інвестиційної стратегії за найбільш важливими її аспектами і етапами у межах наступного року. Кожний рік виступає окремим етапом інвестиційної стратегії фермера, а отже, річний план інвестицій становить його складову.

У річних планах фермерського господарства конкретизуються й уточнюються заходи з управління ефективністю інвестицій:

а) відслідковується, чи відповідають доходи господарства їх обсягам, передбаченим у конкретному інвестиційному проєкті, а в разі необхідності плануються відповідні заходи. Визначається також чи відповідає включений до плану проєкт загальному напряму розвитку господарства, поглибленню його спеціалізації та підвищенню ефективності господарської діяльності;

б) вишукуються резерви підвищення рівня ефективності інвестицій у конкретний проєкт за рахунок економії скорочення точних витрат на одиницю продукції;

в) перевіряється відповідність інвестиційних проєктів, що реалізуються, фактичним тенденціям кон'юнктури ринків продовольства та інвестиційних ресурсів, можливостям державної підтримки проєктів, ставки відсотка, покладені в основу розрахунків, ситуаціям на ринку інвестицій, а також рівня ефективності;

г) вивчаються можливості зменшення ризиків проєктів, що реалізуються, за рахунок укладання додаткових угод на закупівлю обладнання і реалізацію продукції; фінансування проєктів та їх страхування; вкладання частини вільних інвестиційних ресурсів у високоліквідні цінні папери з метою створення можливості для швидкого реінвестування засобів виробництва; диверсифікація виробничої діяльності з метою компенсації недоодержаних доходів за окремими видами виробництв додатковими доходами з інших виробництв;

д) аналізуються обсяги накопичення капіталу фермера за рахунок інвестиційної діяльності, що характеризує її ефективність.

У стратегічному управлінні ефективністю інвестицій фермеру слід враховувати, що всі його інвестиційні заходи можуть мати альтернативу. Високі темпи зростання капіталу можна забезпечити за рахунок зменшення обсягів використання доходів на споживання, ріст доходів і капіталу знаходиться у прямій залежності від рівнів інвестиційних ризиків, а забезпечення достатньої ліквідності може перешкодити здійсненню високоліквідних проєктів. Тому кожний фермер повинен сам визначати пріоритети і відповідно до цього вносити корективи до своїх бізнес-планів на усіх етапах їх реалізації. З цією ж метою програма інвестиційної діяльності фермерського господарства має щорічно переглядатися, коригуватися та доповнюватися, тобто планування інвес-

тиційної діяльності з огляду на її ефективність має бути адаптивним.

Теоретичні засади і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій апробувалися на прикладі фермерського господарства Запорізької області. Тут площа земель, що використовуються – 640 га, відстань до м. Мелітополя – 6,5 км, спеціалізація – виробництво зернових, овочів і черешні, кількість постійних працівників – 24 особи.

За допомогою SWOT-аналізу виявлено переваги досліджуваного фермерського господарства, які в стратегічній перспективі забезпечать підвищення рівня ефективності інвестицій. Серед них: сприятливі природно-кліматичні умови для розвитку овочівництва, тваринництва і садівництва, підвищений попит на продукцію, що виробляється господарством, на місцевому ринку; співпраця з науковою установою. Сильні сторони: близькість до ринків збуту продукції, достатні для господарської діяльності площі родючих низинних земель у користуванні, наявність комплексу технічних засобів, складських приміщень і порівняно дешевого місцевого ринку робочої сили, фахова освіта членів сім'ї фермера, наявність земельних ділянок у власності членів сім'ї. Слабкі сторони: орієнтація господарства на виробництво продукції рослинництва, що посилює ризики від засух і шкідників, переважання застарілої техніки і технологій, некваліфіковані наймані працівники, відсутність зернового комбайна, зрошення, потужностей з перероблення продукції та укладених угод про наміри з ринковими партнерами. Перешкоди: порівняно низькі ціни на зерно і високі кредитні ставки.

Переваги і фінансові можливості фермерського господарства дозволяють йому нарощувати виробництво овочів і ягід, а також вирощувати поросят для реалізації населенню. У зв'язку з цим було визначено варіанти інвестиційних цілей та оцінено доцільність їх реалізації за показниками норми окупності та прибутковості (табл.).

Оцінка варіантів інвестиційних цілей фермерського господарства за показниками ефективності

№ з/п	Варіант інвестиційної цілі	Одиниця виміру	Вартість інвестицій, тис. грн	Прибуток, тис. грн/рік	Строк окупності інвестицій, рік	Норма прибутку, %	Висновок щодо доцільності
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Придбання комбайна «Дон»:						
1.1	варіант 1 – для власних потреб	шт.	1519	- 11,7	варіант неокупний	-	Недоцільно
1.2	варіант 2 – для власних потреб і надання послуг	шт.	1519	400	3,8	26,3	Доцільно
2	Придбання тракторів МТЗ-82						
2.1	варіант 1 – на заміну трактора ДТ-75	шт.	212,0	53	4,0	25,1	Доцільно
2.2	варіант 2 – на заміну трактора Т-150	шт.	228	230	1,0	103,7	Доцільно
3	Придбання двох культиваторів «Європак»						
3.1	першого	шт.	132	32	4,1	24,2	Доцільно
3.2	другого		132	16	8,0	12,4	Недоцільно
4	Впровадження технології крапельного зрошення під польові овочі на 10 га		610	762	0,8	123,4	Доцільно
5	Закладка ягідників на площі 2 га:						
5.1	варіант 1 – звичайним способом		206	49	4,2	23,5	Недоцільно
5.2	варіант 2 – на шпалері		323	95	3,4	29,8	Доцільно
6	Будівництво теплиць з крапельним зрошенням						
6.1	під овочі		60	200	0,3	333,3	Доцільно
6.2	під полуниці		46	153	0,3	332,6	Доцільно
7	Будівництво свинарника для основних свиноматок		232	178	1,3	76,7	Доцільно
Усього за відібраними варіантами	x	x	3362	1913	1,8	56,9	x

Джерело: Розрахунки авторів.

За результатами зазначених оцінок прийнято рішення у перший рік реалізації інвестиційної стратегії придбати один трактор МТЗ і запровадити крапельне зрошення овочів відкритого ґрунту на площі 10 га, на

другий – придбати трактор МТЗ і один культиватор Європак, закласти 2 га ягідників на шпалері, спорудити теплиці під вирощування овочів (0,05 га) і полуниць (0,03 га) та збудувати мінісвиноферму на 20 основних

свиноматок, на третій рік – придбати зерновий комбайн, що являє собою найбільш дорогий об'єкт інвестування.

Загальна вартість капітальних вкладень за 12 варіантами, що розглядалися, становить 5219 тис. грн. Із них відібрано до реалізації 9 варіантів загальною вартістю 3362 тис. грн, які передбачається забезпечити головним чином за рахунок власних доходів. Потреба в позикових коштах у сумі 838 тис. грн виникає лише у першому році реалізації його інвестиційної стратегії для придбання трактора і запровадження крапельного зрошення овочевих культур. Додаткові доходи від реалізації першочергових інвестиційних цілей дозволяють повернути основну суму боргу і сплатити відсотки.

Відібрані згідно з обґрунтованими у процесі досліджень методичними підходами варіанти рішень за стратегічними інвестиційними цілями дозволяють отримати додатковий прибуток у розмірі 1913 тис. грн у рік. Строк окупності інвестицій за відібраними варіантами: придбання комбайна – 3,8 року, трактора – 2,0, культиваторів – 4,1; запровадження крапельного зрошення овочів – 0,8; закладка ягідників на шпалері – 3,4; спорудження теплиць – 0,3; створення мінісвиноферми – 1,3 року. Сумарні чисті вигоди фермерського господарства від проєкту забезпечують його окупність за 1,8 року, що відповідає нормі прибутку на капітал на рівні 57 відсотків.

Висновки. 1. Успішний розвиток фермерських господарств можливий лише на основі ефективних інвестиційних проєктів і рішень. Ефективність інвестицій формується, головним чином, на етапі їх планування і проєктування, тому управління цією ефективністю потребує здійснення фермерами науково обґрунтованих оцінок варіантів інвестиційних рішень і вибору найприйнятніших.

Список бібліографічних посилань

1. Відоменко І. О., Кривша Є. В. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2010. № 2. С. 8-13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2010_2_3.
2. Кісіль М. І. Сучасні виклики, стратегічні пріоритети та завдання щодо інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 14-19. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014.
3. Кісіль М. І., Гарбар В. В. Теоретичні та практичні аспекти формування стратегій сталого розвитку фермерських господарств. *Економіка АПК*. 2015. № 12. С. 35-43.

2. Згідно з ієрархією складових стратегічного вибору цілей розвитку фермерського господарства управління ефективністю інвестицій має включати оцінку і вибір їх варіантів за: загальними стратегічними цілями його розвитку; функціональними стратегіями – операційною, фінансовою, інвестиційною, інноваційною та іншими; інвестиційною політикою; інвестиційними програмами і наступним за звітним поточним планом.

3. Найвищий рівень обґрунтованості вибору стратегічних інвестиційних цілей досягається за методологією проєктного аналізу, яка передбачає розроблення інвестиційних проєктів та бізнес-планів. У разі їх відсутності слід здійснювати за цією ж методологією у процесі спрощеного передпроєктного аналізу окупності витрат за кожною інвестиційною ціллю з використанням укрупнених даних щодо відповідних ефектів.

4. Перевірка теоретичних висновків цього дослідження і розроблених методичних підходів на прикладі фермерського господарства Запорізької області показала, що для нього перспективними напрямками інвестування виступають технічне переозброєння, овочівництво відкритого і закритого ґрунту, ягідництво і вирощування товарних порослят. Обмежені фінансові можливості дозволяють господарству досягти визначених найбільш ефективних інвестиційних цілей загальною вартістю 3362 тис. грн за умови ранжування їх за ознаками черговості, строк окупності за якими становить 1,8 року. Реалізація інвестиційних цілей потребує кредитного забезпечення на рівні 25% від загальної потреби капітальних інвестицій.

5. Подальші дослідження доцільно проводити в напрямі узагальнення практичного досвіду управління ефективністю інвестицій фермерських господарств.

References

1. Vidomenko, I.O. & Kryvsha, Ye.V. (2010). Suchasni pidkhody do rozrobky investytsiynoyi stratehiyi pidpnyemstv [Modern approaches to the development of investment strategy of enterprises]. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*, 2, pp. 8-13 [In Ukrainian].
2. Kisil, M.I. (2014). Suchasni vyklyky, stratehichni priorytety ta zavdannia shchodo investytsiynoho zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva [Modern challenges, strategic priorities and objectives for investment support of agricultural development]. *Innovatsiyna ekonomika*, 1, pp. 14-19 [In Ukrainian].
3. Kisil, M.I. & Harbar, V.V. (2015). Teoretychni ta praktichni aspekty formuvannia stratehii staloho rozvytku fermerskykh hospodarstv [Theoretical and practical aspects of forming strategies for sustainable development of farms]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 35-43 [In Ukrainian].

4. Кропивко М. Ф. Напрями реформування системи управління аграрним сектором в умовах децентралізації влади та розвитку євроінтеграційних процесів. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 26-36.

5. Лойко В. В. Інвестиційна стратегія в системі стратегічного вибору підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 6. С. 363-365.

6. Ляхович Л. А. Інвестиційна стратегія підприємства в кризових умовах господарювання. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 1. С. 167-171.

7. Саблук П. Т., Кропивко М. М. Особливості стратегічного планування розвитку сільської територіальної громади. *Економіка АПК*. 2018. № 3. С. 5-13.

8. Скотнікова Л. П., Угрімова І. В. Роль інвестиційної стратегії у розвитку підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 19 (1295). С. 19-22.

9. Business regulations and economic growth: What can be explained? *International Strategic Management Review*. 2014. Vol. 2. Issue 2. P. 69-78.

10. Government financial regulation and growth. *Investigación Económica*. 2017. Vol. 76. Issue 299. P. 51-86.

11. Sergeyeva N. V., Stolarchuk N. M., Danylenko V. V., Zhang Hong. Improvement of methodological approaches to accounting for sources of financing of capital investments with reference of Ukraine. *International journal of scientific & technology research*. 2020. № (9)2. P. 5316-5320. Scopus:<http://www.ijstr.org/paper-references.php?ref=IJSTR-0220-30404>.

4. Kropyvko, M.F. (2016). Napriamy reformuvannia systemy upravlinnia ahrarnym sektorom v umovakh detsentralizatsii vlady ta rozvytku yevrointehratsiynykh protsesiv [Directions of reforming the management system of the agricultural sector in terms of decentralization of power and the development of European integration processes]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 26-36 [In Ukrainian].

5. Loiko, V.V. (2015). Investytsiina stratehiia v systemi stratehichnoho vyboru pidpriemstva. [Investment strategy in the system of strategic choice of the enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. vyp. 6*, pp. 363-365 [In Ukrainian].

6. Liakhovych, L.A. (2011). Investytsiina stratehiia pidpriemstva v kryzovykh umovakh hospodaryuvannia. [Investment strategy of the enterprise in crisis conditions]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 1, pp. 167-171 [In Ukrainian].

7. Sabluk, P.T. & Kropyvko, M.M. (2018). Osoblyvosti stratehichnoho planuvannia rozvytku silskoi terytorialnoi hromady [Features of strategic planning of rural territorial community development]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 5-13 [In Ukrainian].

8. Skotnikova, L.P. & Uhrimova, I.V. (2018). Rol investytsiynoi stratehiyi u rozvytku pidpriemstva [The role of investment strategy in enterprise development]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky): zb. nauk. pr. Kharkiv: NTU «KHPI»*, 19 (1295), pp. 19-22 [In Ukrainian].

9. Business regulations and economic growth: What can be explained? (2014). *International Strategic Management Review*, volume 2, issue 2, pp. 69-78 [In English].

10. Government financial regulation and growth. (2017). *Investigación Económica* Volume 76, issue 299, pp. 51-86 [In English].

11. Sergeyeva, N.V., Stolarchuk, N.M., Danylenko, V. V., Zhang Hong. (2020). Improvement of methodological approaches to accounting for sources of financing of capital investments with reference of Ukraine. *International journal of scientific & technology research*, (9)2, pp. 5316-5320. Scopus:<http://www.ijstr.org/paper-references.php?ref=IJSTR-0220-30404> [In English].

Kropyvko M. F., Kysel M. I. Theoretical basis and methodological approaches to formation of a strategy for managing the efficiency of farming investments

The purpose of the article is to substantiate and highlight the theoretical provisions and methodological approaches to the formation of a strategy for managing the efficiency of investment in a farm.

Research methods. During the study, the following methods were used: dialectical (in the knowledge of investment processes and phenomena); abstract-logical (in substantiating theoretical provisions on the formation of investment efficiency); SWOT-analysis (in assessing priority investment goals by efficiency criteria); strategic planning methods (in choosing strategic investment goals); project analysis (in assessing the effectiveness of investments for their strategic goals); monographic (when checking theoretical provisions and methodological approaches on the example of a particular farm).

Research results. The article summarizes the theoretical provisions and methodological approaches to the formation of a strategy for managing the efficiency of investment in a farm, arising from the characteristics of this form of management.

Scientific novelty. The justification was further developed that investment efficiency is formed mainly at the stage of choosing investment options and solutions, in connection with which the main tasks of a farmer in managing this efficiency are to select the best investment options in terms of efficiency and minimize risks; the development of an investment strategy and investment policy of a farm should be carried out on the principles of strategic management and methodology of project analysis in the context of each investment goal; a high level of validity of the farmer's choice of strategic investment goals is achieved based on the results of the assessment of investment projects and business plans, and in the absence of these for the farmer, based on the results of a pre-project analysis of aggregated or indicative data on effects and costs in the context of each strategic investment goal; a farm investment performance management system should encompass the assessment and selection of the most effective investment objectives and measures in the development of an investment strategy, policy, program and current plan.

Practical significance. The research results can be used by all farms. For this purpose, guidelines have been developed for practical use. Tabl.: 1. Refs.: 11.

Keywords: farms; investment strategy; investment performance management; investment goals; project analysis methodology; investment benefits and costs.

Kropyvko Mykhailo Fedorovich - doctor of economic sciences, professor, academician of NAAS, chief research fellow of the department of organization of management, public management and administration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: kropivko@iae.kiev.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3287-7555>

Kysel Mykola Ivanovich - candidate of economic sciences, senior research fellow, leading research fellow of the department of investment, material and technical ensuring, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: kysel47@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1505-3079>

Кропивко М. Ф., Кисиль Н. И. Теоретические основы и методические подходы к формированию стратегии управления эффективностью инвестиций фермерского хозяйства

Цель статьи - обосновать и осветить теоретические положения и методические подходы к формированию стратегии управления эффективностью инвестиций фермерского хозяйства.

Методика исследования. В процессе исследования использованы методы: диалектический (при познании инвестиционных процессов и явлений); абстрактно-логический (при обосновании теоретических положений по формированию эффективности инвестиций); SWOT-анализа (в оценках приоритетных инвестиционных целей по критериям эффективности); стратегического планирования (при выборе стратегических инвестиционных целей); проектного анализа (в оценках эффективности инвестиций по их стратегическим целям); монографический (при проверке теоретических положений и методических подходов на примере конкретного фермерского хозяйства).

Результаты исследования. Обобщены теоретические положения и методические подходы к формированию стратегии управления эффективностью инвестиций фермерского хозяйства, которые вытекают из особенностей этой формы хозяйствования.

Элементы научной новизны. Получило дальнейшее развитие обоснование, что эффективность инвестиций формируется преимущественно на этапе выбора инвестиционных вариантов и решений, в связи с чем основные задачи фермера по управлению этой эффективностью заключаются в выборе наиболее приемлемых по критериям эффективности и минимизации рисков вариантов инвестиций; разработку инвестиционной стратегии и инвестиционной политики фермерского хозяйства следует осуществлять на принципах стратегического управления и методологии проектного анализа по каждой инвестиционной цели; наиболее высокий уровень обоснованности выбора фермером стратегических инвестиционных целей достигается по результатам оценки инвестиционных проектов и бизнес-планов, а в случае их отсутствия - по результатам предпроектного анализа укрупненных или ориентировочных данных об эффектах и расходах по каждой стратегической инвестиционной цели; система управления эффективностью инвестиций фермерского хозяйства должна охватывать оценки и выбор наиболее эффективных инвестиционных целей и мер в процессе разработки инвестиционной стратегии, политики, программы и текущего плана.

Практическая значимость. Результаты исследования могут использовать все фермерские хозяйства. С этой целью разработаны методические рекомендации для практического использования. Табл.: 1. Библиогр.: 11.

Ключевые слова: фермерские хозяйства; инвестиционная стратегия; управление эффективностью инвестиций; инвестиционные цели; методология проектного анализа; инвестиционные выгоды и издержки.

Кропивко Михаил Фёдорович - доктор экономических наук, профессор, академик НААН, главный научный сотрудник отдела организации менеджмента, публичного управления и администрирования, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: kropivko@iae.kiev.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3287-7555>

Кисиль Николай Иванович - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник отдела инвестиционного и материально-технического обеспечения, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: kisil47@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1505-3079>

Стаття надійшла до редакції 06.01.2021 р.

Фахове рецензування: 18.01.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Кропивко М. Ф., Кісіль М. І. Теоретичні засади і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 6 – 14. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101006>

Kropyvko, M.F. & Kisil, M.I. (2021). Teoretychni zasady i metodychni pidkhody do formuvannia stratehii upravlinnia efektyvnistiu investytsii fermerskoho hospodarstva [Theoretical basis and methodological approaches to formation of a strategy for managing the efficiency of farming investments]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 6 – 14 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101006>

* * *